

PISA

У ЦЕНТРИ УВАГИ

25

Чи вдаються країни до політичних кроків для вдосконалення своїх систем освіти з погляду рівних і справедливих освітніх можливостей?

- ✓ **Результати PISA вказують на те, що жодна із країн або економік ще не досягла створення такої системи освіти, яка надавала б усім учням абсолютно рівні й справедливі освітні можливості. Проте деякі країни й економіки значно більше наблизилися до цієї мети, ніж інші.**
- ✓ **Деякі країни й економіки показали, що підвищити рівність і справедливість освітніх можливостей можна водночас із підвищенням середнього результату PISA, і досягти цього можна відносно швидко.**

PISA постійно демонструє зв'язок між несприятливими передумовами для навчання учнів та їхніми низькими результатами навчання в школі.

Ідеальна модель системи освіти гарантує всім учням, незалежно від їхніх передумов для навчання, доступ до високоякісних освітніх можливостей. Учні як зі сприятливими, так і з несприятливими соціально-економічними передумовами для навчання, тобто незалежно від їхнього походження й статусу їхніх сімей, повинні мати однакові шанси на успішне навчання в школі. Проте, насправді, у більшості країн дійсність є дещо іншою. Результати PISA постійно демонструють зв'язок між несприятливими соціально-економічними передумовами для навчання учнів і їхніми низькими результатами навчання в школі. У середньому в країнах ОЕСР кількість учнів з несприятливими передумовами для навчання і низькими результатами в тестуванні PISA із читання вдвічі більша, ніж кількість учнів зі сприятливими передумовами для навчання й низькими результатами PISA. Середня різниця в балах у тестуванні PISA із читання між учнями зі сприятливими й несприятливими передумовами для навчання становить 88 балів. Таку різницю в балах можна подолати, якщо додатково навчати учнів у школі понад два навчальні роки.

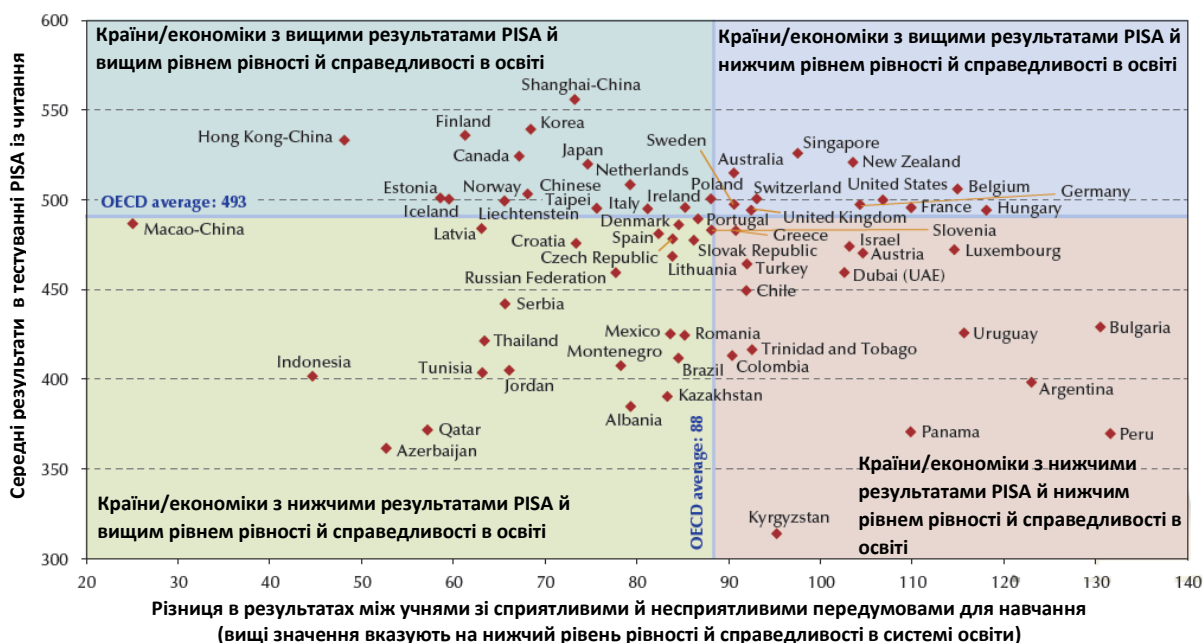
Разом із тим рівень зв'язку між результатами навчання учнів і соціально-економічними передумовами для їхнього навчання суттєво відрізняється по країнах та економіках. Цей факт свідчить про те, що учні з несприятливими передумовами для навчання не приречені мати низькі результати навчання, а також про те, що освітня політика й певні політичні кроки можуть впливати на такий зв'язок. Крім цього, країни можуть удаватися до таких заходів, які водночас і підвищують рівень справедливості отриманих учнями результатів навчання, і загалом сприяють підвищенню їхніх навчальних досягнень. За результатами PISA-2009, багато країн та економік з найвищим рівнем справедливості отриманих учнями результатів навчання показали також найвищі результати в тестуванні PISA. У Канаді, Естонії, Фінляндії, Гонконгу, Ісландії, Кореї, Ліхтенштейні і Норвегії результати учнів у тестуванні PISA із читання

перевищили середній результат країн-членів ОЕСР. Різниця в результатах між учнями зі сприятливими й несприятливими передумовами для навчання в цих країнах становить менше 70 балів. Деякі інші країни й економіки, а саме Азербайджан, Індонезія, Йорданія, Макао (Китай), Катар, Сербія, Таїланд і Туніс також показали високий рівень справедливості отриманих учнями результатів навчання, проте їхні результати PISA виявилися нижче середнього результату країн-членів ОЕСР. Різниця в результатах у тестуванні PISA із читання між учнями зі сприятливими й несприятливими передумовами для навчання найвища (понад 100 балів) в Аргентині, Австрії, Бельгії, Болгарії, Дубаї (ОАЕ), Франції, Німеччині, Ізраїлі, Люксембурзі, Новій Зеландії, Панамі, Перу, США й Уругваї.

Однак це не означає, що такий зв'язок не можна подолати.

Різниця в тому, наскільки системи освіти різних країн та економік дозволяють соціально-економічним розбіжностям між учнями перетворюватися на розбіжності в їхніх результатах навчання, є індикатором можливості подолати будь-які перешкоди, які виникають унаслідок несприятливих соціально-економічних передумов для навчання учнів. Деякі із таких розбіжностей мають стосунок до культурних особливостей країни або економіки. Проте факт суттєвої зміни рівня зв'язку між несприятливими передумовами для навчання учнів і їхніми результатами навчання в деяких країнах указує на те, що освітня політика й певні політичні кроки можуть впливати на такий зв'язок.

Рівність і справедливість у системах освіти різних країн і результати навчання їх учнів, за результатами PISA-2009

Джерело: OECD (2010), *PISA 2009 Results: What Students Know and Can Do*, Volume I, OECD Publishing, Табл. I.2.3; OECD (2010), *PISA 2009 Results: Overcoming Social Background*, Volume II, OECD Publishing, табл. II.3.1.

Багатьом країнам та економікам вдалося суттєво зменшити різницю в результатах PISA між учнями зі сприятливими й несприятливими передумовами для навчання і водночас підвищити результати PISA. Це свідчить про можливість системи освіти зменшувати вплив соціально-економічних передумов для навчання учнів на їхні результати навчання та водночас сприяти навчанню всіх учнів. Порівняння результатів різних країн у тестуваннях PISA із читання, які проводилися в 2000 і 2009 роках, показало, що в Албанії, Чилі, Німеччині й Латвії знизився рівень зв'язку між соціально-економічними передумовами для навчання учнів і їхніми результатами PISA із читання й водночас підвищилися середні результати PISA із того ж читання. Так, наприклад, у Німеччині, різниця в результатах між учнями зі сприятливими й

несприятливими передумовами для навчання зменшилася більш ніж на 25 балів, при цьому середній результат із читання збільшився на 13 балів. У Чилі середній результат із читання підвищився на 40 балів, а різниця в результатах між учнями зі сприятливими й несприятливими передумовами для навчання зменшилася на 15 балів. Інші країни й економіки, а саме Канада, Чеська Республіка, Гонконг (Китай), Мексика й США також підвищили рівень справедливості й рівності в освіті, проте середні результати їхніх учнів у тестуванні PISA не підвищилися з 2000 до 2009 року.

Належна освітня політика сприяє послабленню зв'язку між передумовами для навчання учнів і їхніми результатами навчання.

В Албанії, Чилі, Німеччині й Латвії рівень зв'язку між соціально-економічними передумовами для навчання учнів і їхніми результатами в тестуванні PISA із читання знизився з 2000 до 2009 року. При цьому середні результати PISA цих країн підвищилися. Одночасно досягти цього їм вдалося за двох можливих причин:

- або через те, що всі учні, незалежно від їхніх передумов для навчання, підвищили свої результати, при тому що максимального підвищення результатів PISA досягли учні з несприятливими передумовами для навчання (наприклад, в Албанії й у Чилі);
- або через те, що учні з несприятливими передумовами для навчання суттєво змінили свої результати, тоді як результати учнів зі сприятливими передумовами для навчання залишилися на попередньому рівні (наприклад, у Німеччині й Латвії).

Національна освітня політика може підвищити рівність і справедливість у системі освіти за допомогою таких політичних кроків:

- надання додаткової ефективної допомоги учням з несприятливими передумовами для навчання, яким на момент вступу до школи бракує належної навчальної підготовки;
- гарантування високоякісних освітніх послуг в усіх школах країни;
- надання учням із несприятливими передумовами для навчання додаткових освітніх можливостей, якими їхні батьки, імовірно, не зможуть самотійно їх забезпечити;
- надання додаткової допомоги школам з великою кількістю учнів з несприятливими передумовами для навчання або безпосередньо таким учням у школах.

Також одночасному підвищенню рівності й справедливості в освіті й результатів навчання учнів сприяють і широкі соціально-політичні дії, спрямовані на те, щоб набутий у школі або вдома життєвий досвід учнів значно не відрізнявся залежно від їхніх передумов для навчання. Надзвичайно важливою є така рівність на етапі підготовки до початку формальної освіти в школі.

Усі вищенаведені політичні кроки сприяють підвищенню рівня справедливості й рівності в системі освіти країни та підвищенню її середніх результатів PISA. Ці кроки ґрунтуються, перше, на ідеї про те, що всі учні повинні мати однакові освітні можливості, а також на переконанні, що система освіти країни має забезпечувати освітніми можливостями тих учнів, які позбавлені їх через несприятливі соціально-економічні передумови для навчання.

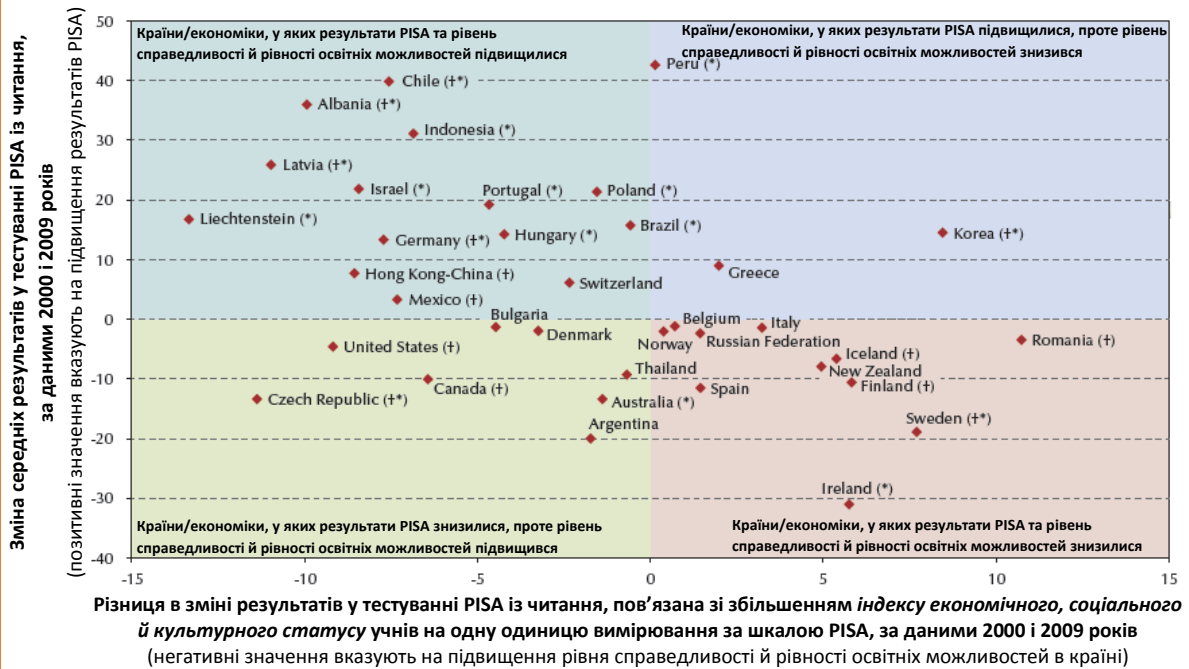
У дослідженні PISA соціально-економічний статус вимірюється індексом ESCS – індексом економічного, соціального й культурного статусу відповідно до шкали, установленної програмою PISA. У цьому індексі сукупно враховуються відповіді учнів щодо роду занять і рівня освіти їхніх батьків, а також щодо майна, яке сприяє культурному розвитку, й освітніх ресурсів, доступних учням удома.

Учні зі сприятливими передумовами для навчання – це 25% учнів з найвищим індексом ESCS у їхній країні.

Учні з несприятливими передумовами для навчання – це 25% учнів з найнижчим індексом ESCS у їхній країні.

Учні з низькими результатами навчання – це 25% учнів з найнижчими результатами PISA у їхній країні.

Зміна рівня справедливості й рівності освітніх можливостей і результатів PISA у різних країнах з 2000 до 2009 року

Примітка: Зміну в результатах із читання, пов'язану зі збільшенням індексу економічного, соціального й культурного статусу учнів на одну одиницю вимірювання за шкалою PISA, зазвичай називають спаданням градієнту соціально-економічного статусу. Різниця в такій зміні з 2000 до 2009 року показана на горизонтальній осі.

+ Зміна рівня справедливості й рівності освітніх можливостей є статистично значущою

* Зміна результатів PISA є статистично значущою

Джерело: OECD (2010), *PISA 2009 Results: Learning Trends*, Volume V, OECD Publishing, табл. V.2.1 і V.4.3.

Узагальнення: Жодна країна або економіка ще не досягла такої системи освіти, яка б надавала всім учням абсолютно рівні й справедливі освітні можливості. Проте деяким країнам та економікам, які вдаються до належних політичних кроків, удалося зменшити вплив соціально-економічних передумов для навчання учнів на їхні результати навчання. Цей факт свідчить про хибність думки про те, що учні з несприятливими передумовами для навчання неминуче матимуть низькі результати навчання в школі. Усі учні повинні мати однакові освітні можливості, незалежно від передумов для навчання, які стосуються їхнього походження або соціально-економічного статусу їхніх сімей.

За більш детальною інформацією звертайтеся до Гільєрмо Монти (Guillermo Montt, Guillermo.MONTT@oecd.org)

Ознайомтеся із OECD (2010), *PISA 2009 Results: Overcoming Social Background: Equity in Learning Opportunities and Outcomes*, Volume II, PISA, OECD Publishing; OECD (2010), *PISA 2009 Results: Learning Trends: Changes in Student Performance Since 2000*, Volume V, PISA, OECD Publishing; посилання на відповідні дані: <http://www.oecd.org/pisa/pisainfocus/PIF25.xlsx>

Відвідайте сайт:

www.pisa.oecd.org

www.oecd.org/pisa/infocus

Читайте також:

Що дають оцінки?